Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [*TAMARA ĆAPETA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 20. aprīlī[1]

Lieta C-116/22

Eiropas Komisija
pret

Vācijas Federatīvo Republiku

Valsts pienākumu neizpilde – Direktīva 92/43/EEK – Dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzība – 4. panta 4. punkts – Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – Pienākums noteikt aizsardzības mērķus

I. Ievads

1. "Tas, ko mēs darīsim laikā no 2020. līdz 2030. gadam, [..] tā būs izšķirošā desmitgade cilvēces nākotnei uz Zemes. Nākotne nav noteikta, nākotne ir mūsu rokās"[2].

2. Savienība piedalās nākotnes virzīšanā, tostarp izmantojot Dzīvotņu direktīvu[3].

3. Šī lieta ir viena no vairākām lietām, ar kuru palīdzību Eiropas Komisija īsteno šo instrumentu. Saskaņā ar LESD 258. pantu tā ir uzsākusi pret Vācijas Federatīvo Republiku pārkāpuma procedūru par Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta un 6. panta 1. punkta prasību neizpildi.

4. Patiešām, šī ir ceturtā Eiropas Savienības Tiesā iesniegtā prasība par pārkāpumu šajā jomā pēc 2019. gada 5. septembra sprieduma lietā Komisija/Portugāle (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju noteikšana un aizsardzība)[4] un 2020. gada 17. decembra sprieduma lietā Komisija/Grieķija[5], kā arī vēl neizskatītās lietas C-444/21 Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība), kurā es nesen sniedzu secinājumus[6]. Turklāt Tiesā tiek izskatīta vēl viena līdzīga prasība[7], kā arī notiek citas pārkāpuma procedūras pret vairākām dalībvalstīm[8].

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 Clay, J. (rež.), *Breaking Boundaries: The Science of Our Planet*, Netflix Original Documentary (stāsta D. Attenborough un J. Rockström), 2021.

3 Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.) (turpmāk tekstā – "Dzīvotņu direktīva").

4 C-290/18, nav publicēts, EU:C:2019:669.

5 C-849/19, nav publicēts, EU:C:2020:1047.

6 C-444/21, EU:C:2023:90.

7 Skat. izskatīšanā esošo lietu C-85/22, Komisija/Bulgārija.

8 Prasības pieteikumā šajā lietā Komisija norādīja, ka ir tāda paša veida pārkāpuma procedūras, kas attiecas uz Beļģiju, Spāniju, Itāliju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Poliju, Rumāniju un Slovākiju.

5. Pēc tam, kad īsumā aprakstīšu šīs pārkāpuma procedūras pret Vāciju (II) norisi, vispirms aplūkošu Dzīvotņu direktīvu un tās 4. panta 4. punktu un 6. panta 1. punktu (III). Pēc tam saskaņā ar Tiesas lūgumu analizēšu šajā lietā otro Komisijas izvirzīto iebildumu par iespējamo Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta pārkāpumu attiecībā uz aizsardzības mērķu prasībām (IV).

II. Šīs lietas norise: pirmstiesas procedūra un tiesvedība Tiesā

6. Šī lieta attiecas uz to, kā Vācija īsteno Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā un 6. panta 1. punktā noteiktos pienākumus Alpu, Atlantijas un kontinentālajos bioģeogrāfiskajos reģionos [9].

7. Attiecībā uz katru no šiem reģioniem Komisija ar 2003. un 2004. gadā pieņemtajiem lēmumiem apstiprināja Kopienas nozīmes teritoriju (turpmāk tekstā – "KNT") sarakstu Vācijas teritorijā [10]. Vēlāk Komisija šos sarakstus ir papildinājusi, tostarp pieņemot divus lēmumus 2007. un 2008. gadā [11]. Šī lieta attiecas uz kopumā 4606 teritorijām, kas norādītas šajos Komisijas lēmumos.

8. Pēc izmeklēšanas procedūrām saistībā ar *EU pilot* procedūru Komisija 2015. gada 27. februārī nosūtīja Vācijai brīdinājuma vēstuli saskaņā ar LESD 258. pantu, kurā tā informēja, ka dalībvalsts vairākām KNT nav piešķīrusi īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk tekstā – "ĪADT") statusu un nav paredzējusi vajadzīgos aizsardzības pasākumus, neizpildot Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā un 6. panta 1. punktā noteiktos pienākumus.

9. 2015. gada 24. jūnijā Vācija atbildēja uz brīdinājuma vēstuli, norādot uz tās progresu ĪADT statusa piešķiršanā un aizsardzības pasākumu pieņemšanā. Šajā kontekstā 2016. gada 14. janvārī, 2016. gada 7. aprīlī, 2016. gada 25. jūlijā, 2016. gada 23. decembrī, 2017. gada 27. jūlijā, 2017. gada 22. decembrī un 2018. gada 3. augustā Vācija nosūtīja Komisijai septiņus ĪADT statusa piešķiršanas un aizsardzības pasākumu noteikšanas atjauninājumus.

10. Šo secinājumu kontekstā ir svarīgi norādīt, ka 2019. gada 26. janvārī Komisija nosūtīja Vācijai papildu brīdinājuma vēstuli, kurā tā apgalvoja, ka šī dalībvalsts, vispārēji un pastāvīgi nenosakot pietiekami detalizētus un konkrētām teritorijām atbilstošus aizsardzības mērķus un aizsardzības pasākumus, nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā un 6. pantā paredzētos pienākumus.

[9] Minētie reģioni ietilpst *Natura 2000* tīklā. Skat. šo secinājumu 21.–23. punktu.

[10] Komisijas Lēmums 2004/69/EK (2003. gada 22. decembris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu Alpu bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2004, L 14, 21. lpp.); Komisijas Lēmums 2004/813/EK (2004. gada 7. decembris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu Atlantijas bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2004, L 387, 1. lpp.); Komisijas Lēmums 2004/798/EK (2004. gada 7. decembris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu kontinentālajam bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2004, L 382, 1. lpp.). Sešu gadu termiņš šo teritoriju noteikšanai par īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu beidzās 2009. gada 22. decembrī Alpu bioģeogrāfiskajam reģionam un 2010. gada 7. decembrī Atlantijas okeāna un kontinentālajam bioģeogrāfiskajiem reģioniem.

[11] Komisijas lēmums 2008/218/EK (2008. gada 25. janvāris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu Alpu bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2008, L 77, 106. lpp.); Komisijas Lēmums 2008/23/EC (2007. gada 12. novembris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu Atlantijas bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2008, L 12, 1. lpp.); Komisijas lēmums 2008/25/EK (2007. gada 13. novembris), ar ko atbilstīgi [Dzīvotņu direktīvai] pieņem Kopienas nozīmes teritoriju sarakstu kontinentālajam bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2008, L 12, 383. lpp.). Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā noteiktais sešu gadu termiņš šīm papildu teritorijām bija 2014. gada 25. janvāris Alpu bioģeogrāfiskajam reģionam, 2013. gada 12. novembris Atlantijas bioģeogrāfiskajam reģionam un 2013. gada 13. novembris kontinentālajam bioģeogrāfiskajam reģionam. Tādējādi, pieņemot pirmo no šiem lēmumiem, Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā noteiktais sešu gadu termiņš papildu teritorijām beidzās vēlākais 2014. gada 25. janvārī.

11. 2019. gada 26. aprīlī un 2019. gada 11. jūnijā Vācija atbildēja uz papildu brīdinājuma vēstuli, norādot uz tās progresu ĪADT statusa piešķiršanā un aizsardzības pasākumu pieņemšanā. Tā apstrīdēja Komisijas viedokli par Dzīvotņu direktīvā noteiktajiem pienākumiem attiecībā uz aizsardzības mērķiem un aizsardzības pasākumiem.

12. 2020. gada 13. februārī Komisija nosūtīja Vācijai argumentētu atzinumu, kurā tā norādīja, ka iespējamie Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta un 6. panta 1. punkta pārkāpumi turpinās. Pēc šīs dalībvalsts lūguma Komisija ar 2020. gada 12. marta vēstuli pagarināja termiņu atbildes sniegšanai uz argumentēto atzinumu līdz 2020. gada 13. jūnijam.

13. 2020. gada 12. jūnijā Vācija atbildēja uz argumentēto atzinumu. Konkrēti, tā norādīja uz progresu ĪADT statusa piešķiršanas pabeigšanā un aizsardzības pasākumu noteikšanā. Tā joprojām nepiekrita Komisijas viedoklim par Dzīvotņu direktīvas prasībām attiecībā uz aizsardzības mērķiem un aizsardzības pasākumiem.

14. Uzskatīdama, ka līdz 2020. gada 13. jūnijam Vācija joprojām nav izpildījusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā un 6. panta 1. punktā paredzētos pienākumus, Komisija 2022. gada 18. februārī iesniedza prasības pieteikumu Tiesā atbilstoši LESD 258. pantam.

15. Ar pirmo iebildumu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, jo vairākām teritorijām (88 no 4606 KNT) nav piešķirts ĪADT statuss.

16. Ar otro iebildumu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, jo, pirmkārt, 88 no 4606 KNT nav noteikti nekādi aizsardzības mērķi un, otrkārt, vispārēji un pastāvīgi teritorijās, kurām piešķirts ĪADT statuss, nav paredzēti pietiekami konkrēti aizsardzības mērķi.

17. Ar trešo iebildumu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktu, jo, pirmkārt, 737 no 4606 KNT nav noteikti nekādi aizsardzības pasākumi un, otrkārt, vispārēji un pastāvīgi ir paredzēti tādi aizsardzības pasākumi, kas neatbilst šīs normas prasībām.

18. 2022. gada 23. maijā iesniegtajā iebildumu rakstā Vācija lūdz Tiesu pilnībā noraidīt šo prasību kā nepamatotu.

19. Tāpat Komisija un Vācija 2022. gada 4. jūlijā un 2022. gada 16. augustā attiecīgi iesniedza replikas rakstu un atbildes rakstu uz repliku.

20. Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 76. panta 2. punktu tiesas sēde netika noturēta.

III. Dzīvotņu direktīva un tās 4. panta 4. punkts un 6. panta 1. punkts

A. Natura 2000 un trīs attiecīgi bioģeogrāfiskie reģioni

21. Jāatgādina [12], ka ĪADT, kas noteiktas saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu [13], kopā ar īpaši aizsargājamajām teritorijām (turpmāk tekstā – "ĪAT"), kas identificētas saskaņā ar Putnu aizsardzības direktīvu [14], veido *Natura 2000* tīklu [15] – saskaņotu Eiropas ekoloģisko tīklu, kura mērķis ir nodrošināt Eiropas Savienības vērtīgāko un apdraudēto dabisko dzīvotņu un sugu izdzīvošanu ilgtermiņā.

22. Attiecīgie Alpu, Atlantijas un kontinentālais reģioni ietilpst *Natura 2000*, kas ir iedalīts piecos jūras bioģeogrāfiskajos apgabalos un deviņos sauszemes bioģeogrāfiskajos apgabalos [16].

23. Alpu bioģeogrāfiskais reģions, ko dēvē par "Eiropas jumtu", ietver piecas no garākajām un augstākajām kalnu grēdām, un tajā ir ļoti bagāta bioloģiskā daudzveidība – tajā ir sastopamas gandrīz divas trešdaļas Eiropas kontinenta augu [17]. Atlantijas bioģeogrāfiskais reģions, kas pazīstams kā "Eiropas rietumu mala", aptver divas visproduktīvākās jūras pasaulē (Ziemeļjūra un Atlantijas Okeāns) un vairāk nekā pusi Eiropas Savienības piekrastes līnijas, kas arī ir bagāta ar dzīvotnēm un sugām [18]. Kontinentālais bioģeogrāfiskais reģions, ko dēvē par "Eiropas sirdi", aizņem vairāk nekā vienu ceturtdaļu Eiropas Savienības teritorijas, un tajā ir augsta bioloģiskā daudzveidība; tas ir pazīstams it īpaši ar to, ka tajā sastopamas daudzas retas dzīvnieku un augu sugas [19].

B. Dzīvotņu direktīvas sistēmas pārskatīšana

24. Kā es sīkāk paskaidroju secinājumos lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība) [20], dalībvalstis dod ieguldījumu *Natura 2000* atbilstoši Dzīvotņu direktīvas pielikumos uzskaitīto attiecīgo dzīvotņu veidu un sugu pārstāvībai teritorijās, kurām tās piešķir ĪADT statusu.

25. Īsumā, Dzīvotņu direktīvā ir paredzēts, ka ĪADT tiek noteiktas posmos, sākot ar dalībvalstu sniegto informāciju, uz kuras pamata Komisija ar saistošu tiesību aktu izveido KNT sarakstu. Stājoties spēkā šim saistošajam tiesību aktam, dalībvalstīm ir seši gadi laika, lai oficiāli šim KNT piešķirtu ĪADT statusu un ieviestu nepieciešamos aizsardzības pasākumus.

12 Skat. manus secinājumus lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:90, 25.–28. punkts).

13 Skat. Dzīvotņu direktīvas 3. panta 1. punktu un sesto un septīto apsvērumu.

14 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.), ar ko atceļ Padomes Direktīvu 79/409/EEK (1979. gada 2. aprīlis) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 1979, L 103, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Putnu direktīva").

15 Kā kuriozu var minēt, ka lēmumu pieņemšanas procesā Parlaments ierosināja grozījumu ar nosaukumu "*Natura Semper*", taču tas netika atbalstīts. Šajā ziņā skat. Eiropas Parlamenta atzinumu priekšlikuma Padomes direktīvai par dabisko un daļēji dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību pirmajam lasījumam, grozījums Nr. 13 (OV 1990, C 324, 26. lpp.).

16 Skat., piemēram, Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Dabas stāvoklis Eiropas Savienībā. Ziņojums par Putnu direktīvā un Dzīvotņu direktīvā aizsargāto sugu un dzīvotņu veidu stāvokli un tendencēm 2013.–2018. gadā", COM(2020) 635 final, Brisele, 2020. gada 15. oktobris (turpmāk tekstā – "Komisijas ziņojums"), 1. lpp.

17 Skat., piemēram, Komisijas publikāciju *Natura 2000 in the Alpine Region*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2005; Eiropas Vides aģentūras publikāciju *Biogeographical regions in Europe: The Alpine region – mountains of Europe*, 2008, pieejama tīmekļa vietnē https://www.eea.europa.eu/publications/report_2002_0524_154909/biogeographical-regions-in-europe.

18 Skat., piemēram, Komisijas publikāciju *Natura 2000 in the Atlantic Region*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2009.

19 Skat., piemēram, Komisijas publikāciju *Natura 2000 in the Continental Region*, Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2005.

20 Skat. C-444/21, EU:C:2023:90, 29.–53. punkts.

26. Saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu dalībvalstīm ir jāpiešķir ĪADT statuss. Tajā ir paredzēts:

"Tiklīdz Kopienā nozīmīga teritorija ir apstiprināta saskaņā ar 2. punktā paredzēto procedūru, attiecīgā dalībvalsts cik vien iespējams īsā laikā, bet ne vēlāk kā sešos gados piešķir minētajai teritorijai īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statusu, nosakot prioritātes saskaņā ar attiecīgo teritoriju nozīmīgumu I pielikuma dabisko dzīvotņu veidu vai II pielikuma sugu saglabāšanā vai atjaunošanā tām labvēlīgā aizsardzības statusā un teritoriju nozīmīgumu *Natura 2000* tīkla vienotībā, kā arī saskaņā ar noplicināšanās vai bojā ejas draudiem, kam pakļautas šīs teritorijas."

27. Vienlaikus ar ĪADT statusa piešķiršanu dalībvalstij ir arī jāievieš nepieciešamie aizsardzības pasākumi. Tas ir paredzēts Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktā, kas ir formulēts šādi:

"Attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dalībvalstis nosaka vajadzīgos aizsardzības pasākumus, attiecīgā gadījumā tajos iekļaujot atbilstīgus apsaimniekošanas plānus, kas izstrādāti īpaši šīm teritorijām vai iekļauti citos attīstības plānos, kā arī atbilstīgus normatīvus, administratīvus vai līgumiskus pasākumus, kuri atbilst šajās teritorijās sastopamo I pielikuma dabisko dzīvotņu veidu un II pielikuma sugu ekoloģiskajām prasībām."

28. Lai gan Dzīvotņu direktīvā dalībvalstu pienākumi ir paredzēti divos atsevišķos noteikumos, ĪADT statusa piešķiršana un nepieciešamo aizsardzības pasākumu ieviešana ir nedalāms veselums, lai sasniegtu *Natura 2000* mērķus. Jāatgādina, ka Dzīvotņu direktīvas mērķis ir panākt reālus rezultātus dabas daļās, kurām piešķirts ĪADT statuss [21].

29. Attiecībā uz tām Vācijas teritorijā esošajām teritorijām, kas attiecas uz šo lietu, termiņš pienākumu izpildei saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu un 6. panta 1. punktu beidzās vēlākais 2014. gadā (skat. šo secinājumu 11. zemsvītras piezīmi).

30. Ne Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā, ne 6. panta 1. punktā nav tieši minēta aizsardzības mērķu noteikšana. Tomēr prasību noteikt aizsardzības mērķus Tiesa ir atzinusi par obligātu un nepieciešamu posmu starp ĪADT statusa piešķiršanu, kā tas ir prasīts Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā, un aizsardzības pasākumu īstenošanu atbilstoši šīs direktīvas 6. panta 1. punktam [22].

31. Patiesībā aizsardzības mērķi, kuru sasniegšanai konkrēta teritorija ir izraudzīta aizsardzībai kā ĪADT, vismaz zināmā mērā pastāv jau pirms tās formālā statusa piešķiršanas. Šķiet, ka tas atzīts judikatūrā attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu [23]. Šī norma, kas ir vienīgā, kurā ir tieši minēti aizsardzības mērķi [24], ir vērsta uz to, lai nodrošinātu iespēju sasniegt topošās ĪADT mērķus no brīža, kad tā ir iekļauta KNT sarakstā, paredzot prasību par iepriekšēju atļauju jebkuram projektam, kas var tos apdraudēt. Tādējādi, kā ir norādījusi ģenerāladvokāte J. Kokote [*J. Kokott*], "lai gan laikā, kad teritorija tika iekļauta Kopienas sarakstā, vēl nebija nepārprotami noteikti konkrēti aizsardzības mērķi, tomēr tie izriet no visām dzīvotnēm un sugām, kuru dēļ [..] šī teritorija tiek aizsargāta" [25].

[21] Skat. manus secinājumus lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:90, 9. punkts).

[22] Skat. spriedumu, 2020. gada 17. decembris, Komisija/Grieķija (C-849/19, nav publicēts, EU:C:2020:1047, 52. punkts).

[23] Skat. spriedumu, 2004. gada 7. septembris, *Waddenvereniging* un *Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 54. punkts).

[24] Aizsardzības mērķi ir arī minēti Dzīvotņu direktīvas astotajā un desmitajā apsvērumā.

[25] Ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumi lietā *CFE* un *Terre wallonne* (C-43/18 un C-321/18, EU:C:2019:56, 76. punkts).

32. Ņemot vērā, ka aizsardzības mērķi atspoguļo iemeslus, kādēļ attiecīgajai teritorijai vispirms ir jāpiešķir ĪADT statuss, ar Tiesas judikatūru tikai loģiski tiek prasīts, lai šie aizsardzības mērķi tiktu pausti ĪADT formālā statusa piešķiršanas brīdī. Tātad aizsardzības mērķu izpausme ir daļa no šādas ĪADT formālā statusa piešķiršanas. Aizsardzības mērķi attiecīgi ir jānosaka tajā pašā sešu gadu termiņā, kas paredzēts Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā [26].

33. Ņemot vērā minēto, izskatīšu otro Komisijas izvirzīto iebildumu šajā lietā.

IV. Par otro iebildumu, ar kuru tiek apgalvots iespējamais Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta pārkāpums

34. Ar savu otro iebildumu Komisija apgalvo, ka Vācija esot pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, jo tā neesot noteikusi aizsardzības mērķus vairākām no attiecīgajām 4606 teritorijām.

35. Komisija būtībā izvirza divu veidu apgalvojumus. Pirmkārt, vairākām teritorijām (88 no 4606 teritorijām) vispār nav aizsardzības mērķu. Otrkārt, daudzās teritorijās aizsardzības mērķi nav kvantitatīvi un izmērāmi, tajos nav nošķirta teritorijā esošo aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana, un tie nav saistoši trešām personām. Turklāt Komisija apgalvo, ka otrā veida pārkāpums ir vispārējs un pastāvīgs.

36. Turpinājumā pievērsīšos katram no šiem apgalvojumiem atsevišķi.

A. Par apgalvojumu, ka Vācija noteiktām teritorijām nav noteikusi nekādus aizsardzības mērķus

37. Komisija apgalvo, ka, pamatojoties uz Vācijas sniegto informāciju pirmstiesas procesā, 88 teritorijām vispār neesot noteikti aizsardzības mērķi. Komisija balstās uz Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru katrai ĪADT ir nepieciešams noteikt aizsardzības mērķus.

38. Atbildot uz šo apgalvojumu, Vācija norāda, ka laikposmā no argumentētā atzinuma nosūtīšanas dienas līdz 2022. gada 31. martam tā šīm teritorijām esot noteikusi konkrētus aizsardzības mērķus, izņemot dažas teritorijas, kuras nākamajā atjauninājumā paredzēts svītrot no teritoriju saraksta.

39. Kā minēts iepriekš (skat. šo secinājumu 30. un 32. punktu), saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu aizsardzības mērķu noteikšana ir obligāta. Dalībvalstīm tie jānosaka teritorijām, kurām piešķirts ĪADT statuss, šajā pantā paredzētajā sešu gadu laikā.

40. Kā norādījusi Komisija, Vācija neapstrīd, ka tā nebija noteikusi aizsardzības mērķus vismaz dažām attiecīgajām teritorijām līdz argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigām, kas bija 2020. gada 13. jūnijs (skat. šo secinājumu 12. punktu) [27].

[26] Skat. spriedumu, 2020. gada 17. decembris, Komisija/Grieķija (C-849/19, nav publicēts, EU:C:2020:1047, 53. punkts).

[27] Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jautājums par to, vai dalībvalsts nav izpildījusi pienākumus, ir jāizvērtē, ņemot vērā situāciju, kāda tā bija dalībvalstī argumentētajā atzinumā noteiktā termiņa beigās, un Tiesa nevar ņemt vērā jebkādas turpmākas izmaiņas. Skat., piemēram, spriedumus, 2001. gada 11. septembris, Komisija/Vācija (C-71/99, EU:C:2001:433, 29. punkts), un 2020. gada 17. decembris, Komisija/Grieķija (C-849/19, nav publicēts, EU:C:2020:1047, 56. punkts).

41. Šādos apstākļos es uzskatu, ka Komisijas apgalvojums, ka vairākām teritorijām nav aizsardzības mērķu, ir jāatbalsta.

B. Par apgalvojumu, ka Vācijas noteiktie aizsardzības mērķi nav pietiekami konkrēti un ka šī dalībvalsts ir izdarījusi vispārēju un pastāvīgu pārkāpumu

42. Komisija apgalvo, ka, pamatojoties uz Vācijas pirmstiesas procedūrā sniegto informāciju, šī dalībvalsts esot vispārīgi un pastāvīgi pārkāpusi pienākumus, kas izriet no Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta, sistemātiski nosakot aizsardzības mērķus, kas neatbilst šīs normas prasībām. Pirmkārt, tie neesot kvantitatīvi un izmērāmi. Otrkārt, tajos neesot nošķirta teritorijā esošo aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana. Treškārt, tie neesot saistoši trešām personām.

43. Turklāt Komisija ne tikai apgalvo, ka daži aizsardzības mērķi neesot pietiekami konkrēti, bet arī, ka tie atspoguļojot sistemātiskus pārkāpumus, kas esot uzskatāmi par vispārēju un pastāvīgu Vācijas pienākumu neizpildi.

44. Vācija apgalvo, ka tā neesot izdarījusi vispārēju un pastāvīgu Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta pārkāpumu. Tā neapstrīd, ka dalībvalstīm ir pienākums noteikt konkrētus teritorijas aizsardzības mērķus. Vācija iebilst pret to, ka Dzīvotņu direktīvā esot prasīts, lai aizsardzības mērķi vienmēr būtu kvantitatīvi nosakāmi, un ka tajos būtu jānošķir aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana. Visbeidzot, Vācija apgalvo, ka tās tiesiskajā regulējumā noteiktie aizsardzības mērķi esot saistoši. Vācija uzskata, ka Komisijas viedoklis neesot pamatots ar Dzīvotņu direktīvas normām vai Tiesas judikatūru un ka tas varētu būt pretrunā šīs direktīvas mērķiem.

45. Tādējādi domstarpības starp pusēm par šajā sadaļā ietverto prasību ir domstarpības par tiesībām, nevis faktiem. Vācija neapstrīd Komisijas norādītos faktus. Tā drīzāk apgalvo, ka šie fakti neliecinot par pienākuma noteikt pietiekami skaidrus aizsardzības mērķus pārkāpumu. Citiem vārdiem sakot, Vācija iebilst pret Komisijas izpratni par to, kas ir nepieciešams, lai aizsardzības mērķis būtu pietiekami konkrēts.

46. Manuprāt, Komisijas izpratne, ka dalībvalstīm vienmēr ir jānorāda kvantitatīvi aizsardzības mērķi, kas nošķir saglabāšanas un atjaunošanas nolūkus, neizriet no Dzīvotņu direktīvas. Turklāt Komisijas nostāja par to, kādas ir ĪADT statusa piešķiršanas saistošās sekas, nav pamatota. Ja Tiesa piekristu manis piedāvātajai interpretācijai, tai būtu jānoraida Komisijas apgalvojums, ka Vācija vispārēji un pastāvīgi nav noteikusi pietiekami konkrētus aizsardzības mērķus, kas atbilstu Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta prasībām.

1. Par apgalvojumu, ka aizsardzības mērķiem ir jābūt kvantitatīviem

47. Komisija apgalvo, ka ir daudz teritoriju, kurās nav kvantitatīvu un izmērāmu elementu[28]. Komisija uzskata, ka Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā ir prasīts, ka aizsardzības mērķiem ir jāietver elementi, kas skaitliski norāda, kāds konkrēts ieguldījums aizsargājamai teritorijai ir jāsniedz, lai valsts līmenī panāktu dzīvotnes vai sugas labvēlīgu aizsardzības statusu (piemēram, noteiktu sugu populācijas pieaugums par precīzu jaunu īpatņu skaitu).

48. Komisija saprot, ka Tiesas judikatūra, ar ko tiek prasīts, lai aizsardzības mērķi būtu pietiekami konkrēti, nozīmē, ka tiem jābūt kvantitatīviem (a). Komisija balstās arī uz Dzīvotņu direktīvā paredzētajiem mērķiem (b) un tās formulējumu (c) un atsaucas uz citu dalībvalstu piemēriem, kas ieviesušas kvantitatīvus aizsardzības mērķus (d).

49. Vācija apstrīd Komisijas apgalvojumus. Jo īpaši šī dalībvalsts norāda, ka konkrētiem aizsardzības mērķiem neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav kvantitatīvi, jābūt pārbaudāmiem. Lai gan atsevišķiem dzīvotņu veidiem un sugām ir iespējama tīri kvantitatīva pieeja, tā neesot piemērota kā vispārējs kritērijs. Pirmkārt, tas, vai ir vai nav sasniegts iepriekš noteikts skaitlis, neatspoguļo aizsargājamās teritorijas stāvokli. Otrkārt, šāda pieeja nav piemērota sarežģītām vai dinamiskām aizsargājamām teritorijām. Visbeidzot, tajā nav ņemta vērā *Natura 2000* tīkla saskaņotība un ekoloģisko saikņu esamība šajā tīklā (e).

50. Pretēji Komisijas izvirzītajiem argumentiem, es neesmu pārliecināta, ka aizsardzības mērķi neatbilst Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktam tikai tāpēc, ka tie nav kvantitatīvi. Secīgi izvērtēšu Komisijas un Vācijas argumentus.

a) Komisijas argumenti, kas balstīti uz Tiesas judikatūru

51. Judikatūrā, uz kuru atsaucas Komisija, proti, spriedumā lietā Komisija/Grieķija[29], Tiesa ir uzskatījusi, ka aizsardzības mērķi ir nepietiekami, jo tie ir pārāk vispārēji un neprecīzi un neattiecas uz galvenajiem teritorijā sastopamo dzīvotņu veidiem un sugām. No šī sprieduma nevar secināt, ka pietiekami konkrēts nozīmē kvantitatīvs.

52. Tādējādi judikatūrā vēl nav atbildēts jautājums, vai prasība, saskaņā ar kuru aizsardzības mērķi ir pietiekami konkrēti, nozīmē, ka tiem vienmēr ir jābūt kvantitatīviem. Es ierosinu, lai Tiesa pieņem interpretāciju, ka, lai aizsardzības mērķi būtu pietiekami precīzi, tiem ne vienmēr ir jābūt kvantitatīviem.

53. No judikatūras izriet, ka aizsardzības mērķi nevar būt neskaidri. Tiem ir jāļauj pārbaudīt, vai ar pasākumiem, kas balstīti uz šiem mērķiem, var sasniegt vēlamo teritorijas aizsardzības statusu. Tomēr es piekrītu Vācijai, ka to, vai pietiekama konkrētība prasa kvantificēšanu, nevar noteikt

[28] Rakstveida apsvērumos Tiesai Komisija atsaucas uz diviem piemēriem: 1) attiecībā uz teritorijām, kurās ir sastopams dzīvotnes veids (6510) Ieleju siena pļavas *(Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis*), Bavārijas federālā zeme ir noteikusi šādu aizsardzības mērķi: "Garantēt labvēlīgu aizsardzības statusu, saglabājot un vajadzības gadījumā atjaunojot labvēlīgu līdzsvaru ar uzturvielām, kas paredzētas šāda veida dzīvotņu apsaimniekošanai un ir pielāgotas esošajai teritorijai"; 2) attiecībā uz sugu biezā perlamutrene (*Unio crassus*) Bādenes-Virtembergas federālā zeme izvirza šādu aizsardzības mērķi konkrētajā teritorijā: "Bagātīgas struktūras strautu un grāvju ar pastāvīgu, mērenu līdz stipru straumi, ar smilšainu līdz grants substrātu, labi apgādātu ar skābekli, saglabāšana – Ļoti laba ūdeņu stāvokļa vai ķīmiskā un ekoloģiskā potenciāla saglabāšana bez smalku nogulumu vai barības vielu kaitīgā piesārņojuma – Nepārtrauktas plūsmas saglabāšana ar pietiekami lielām saimniekzivju populācijām – Sugas saglabāšana arī, lai pienācīgi uzturētu ūdensteces".

[29] Skat. spriedumu, 2020. gada 17. decembris (C-849/19, nav publicēts, EU:C:2020:1047, it īpaši 57.–59. punkts).

vispārēji, bet drīzāk tas ir atkarīgs no konkrētās teritorijas apstākļiem. Dažreiz aizsardzības mērķim ir jābūt izteiktam skaitļos, bet šādu nepieciešamību var identificēt tikai katrā gadījumā atsevišķi [30].

54. Komisijai konkrētajā gadījumā ir jāpierāda, ka attiecīgās teritorijas dzīvotņu veidu un sugu aizsardzībai ir nepieciešams noteikt kvantitatīvus aizsardzības mērķus.

55. Ierosinātā nostāja, ka aizsardzības mērķi nav obligāti jānorāda kvantitatīvi, tiek atbalstīta akadēmiskajā literatūrā. Ir norādīts, ka viens no galvenajiem aizsardzības mērķu elementiem ir teritoriju ekoloģiskā nozīmība, ko mēra saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas III pielikuma kritērijiem, kas ir gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi [31].

b) Komisijas argumenti, kas balstīti uz Dzīvotņu direktīvas mērķiem

56. Komisija aizstāv savu nostāju, ka aizsardzības mērķiem esot jābūt kvantitatīviem, atsaucoties uz Dzīvotņu direktīvas 1. pantu, kurā definēts "labvēlīgs aizsardzības statuss", kas jāsasniedz attiecībā uz dzīvotņu veidiem un sugām.

57. Tomēr šis arguments nav pārliecinošs, ņemot vērā, ka elementi, ar kuriem novērtē, kas ir labvēlīgs aizsardzības statuss, ir gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi [32].

58. Turklāt Komisija apgalvo, ka dalībvalstis Dzīvotņu direktīvas 20. pantā minētās komitejas ietvaros ir vienojušās noteikt kvantitatīvas atsauces vērtības, norādot robežvērtību, kas apliecina dzīvotnes veida vai sugas labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanu, lai izpildītu ziņošanas pienākumus saskaņā ar minētās direktīvas 17. pantu. Pamatojoties uz to, Komisija secina, ka aizsardzības mērķiem esot jābūt kvantitatīviem arī saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu.

59. Komisija papildus balstās uz empīriskiem pierādījumiem, kas ietverti Vācijas ziņojumā saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 17. pantu par 2013.–2018. gada periodu un liecina, ka aptuveni 80 % Vācijā aizsargājamo dzīvotņu veidu un sugu joprojām ir nelabvēlīgā aizsardzības statusā. Tā apgalvo, ka Vācijai neesot izdevies sasniegt labvēlīgu aizsardzības statusu kvantitatīvu aizsardzības mērķu trūkuma dēļ.

60. Vācija vispirms noraida Komisijas konstatēto saikni starp atsauces vērtībām un prasībām, kurām ir jāatbilst aizsardzības mērķiem saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu. Šādas atsauces vērtības esot tikai līdzeklis, lai izpildītu tās 17. pantā noteiktos ziņošanas pienākumus, un tās neattiecoties konkrēti uz situāciju dažādās ĪADT, bet gan uz visu attiecīgās dalībvalsts teritoriju. Turklāt, ja ziņojumā ir secināts, ka labvēlīgs aizsardzības statuss noteiktām dzīvotnēm vai sugām vēl nav sasniegts, no tā nevarot secināt, ka konkrētām ĪADT noteiktie aizsardzības

[30] 2012. gada piezīmē par *Natura 2000* teritoriju aizsardzības mērķu noteikšanu, kas pieejama tīmekļa vietnē: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EN.pdf, 6. lpp., Komisija norāda: "*Natura 2000* teritoriju aizsardzības mērķiem jābūt pēc iespējas skaidrākiem un tiešākiem un jāļauj praksē īstenot operatīvus aizsardzības pasākumus. Tie ir jānorāda konkrēti, un, *ja iespējams*, tiem ir jābūt kvantitatīvi noteiktiem skaita un/vai lieluma ziņā" (mans izcēlums). Tāpēc šķiet, ka Komisija pati neuzskata, ka aizsardzības mērķi vienmēr ir jāizsaka skaitļos.

[31] Šajā nozīmē skat. Stahl, L., "The concept of "conservation objectives" in the Habitats Directive: a need for a better definition?", no: Born, C.-H., Cliquet, A., Schoukens, H., Misonne, D., un Van Hoorick, G. (red.), *The Habitats Directive in its EU Environmental Law Context: European Nature's Best Hope*?, Routledge, Londona, 2015, 56. lpp., 63. lpp.

[32] Skat. Dzīvotņu direktīvas 1. panta e) un i) punktu.

mērķi ir nepietiekami. Varot tikai secināt, ka šie aizsardzības mērķi kopumā nav sasniegti. Vācija noraida apgalvojumu, ka norādītās tendences, pat ja tās ir nelabvēlīgas, esot saistītas ar kvantitatīvu aizsardzības mērķu trūkumu.

61. Es piekrītu Vācijai. Es nesaskatu saikni starp neizpildītajām kvantitatīvajām robežvērtībām, par kurām ir panākta vienošanās ziņošanas nolūkā, un argumentu, ka aizsardzības mērķiem ir jābūt kvantitatīviem.

c) Komisijas argumenti, kas balstīti uz Dzīvotņu direktīvas formulējumu

62. Komisija papildus atsaucas uz Dzīvotņu direktīvas 6. pantu.

63. Attiecībā uz argumentiem, kas balstīti uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktu, es nesaskatu, kā kvantitatīvu aizsardzības mērķu neesamība būtu pretrunā prasībām noteikt nepieciešamos aizsardzības pasākumus. Patiešām, kā es norādīju secinājumos lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība)[33], aizsardzības pasākumiem ir jāatbilst aizsardzības mērķiem. Tomēr tas nenozīmē, ka šiem mērķiem vienmēr jābūt kvantitatīviem.

64. Komisija arī pamato savus argumentus ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu, apgalvojot, ka tikai kvantitatīvi aizsardzības mērķi varot būt kritērijs, lai novērtētu plāna vai projekta ietekmi uz teritoriju. Negatīvu ietekmi uz aizsardzības mērķiem varot droši izslēgt tikai tad, ja tā ir pietiekami precizēta ar kvantitatīviem elementiem. Lai to pamatotu, Komisija min piemēru. Tā paskaidro, ka novērtējums par ietekmi, ko ierosinātā hidroelektrostacija varētu atstāt uz aizsargājamām zivju sugām aizsargājamā teritorijā, varot nodrošināt Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā prasīto noteiktību tikai tad, ja šīs teritorijas aizsardzības mērķi ietverot nepieciešamos skaitliskos datus par šo zivju sugu īpatņu skaitu un to vecuma struktūru, lai noteiktu labvēlīgu aizsardzības statusu.

65. Tomēr lietā, kas līdzinās šādam scenārijam, Tiesa lēma par atbilstību Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktam bez šādiem kvantitatīviem aizsardzības mērķiem.

66. Lieta, ko minu šajā sakarā, ir Komisija/Vācija[34]. Šajā lietā Komisija pret Vāciju uzsāka tiesvedību par pienākumu neizpildi, tostarp pamatojoties uz to, ka tā esot nepareizi novērtējusi dažus pasākumus saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu. Šie pasākumi attiecās uz zivju nārsta migrācijas ūdenstaku, kas bija ierīkota netālu no Morburgas elektrostacijas un bija paredzēta, lai kompensētu īpatņu bojāeju, darbojoties elektrostacijai, kad no tuvējās upes tika ņemts liels ūdens daudzums. Šī upe veidoja migrācijas ceļu vairākām zivju sugām, kuras atradās vairākās *Natura 2000* teritorijās, kas ir izvietotas augštecē un kuru aizsardzības mērķi attiecās uz šīm sugām.

67. Tiesa spriedumā atzina, ka nārsta migrācijas ūdenstaka bija paredzēta migrējošo zivju krājumu palielināšanai, sniedzot šīm sugām iespēju ātrāk sasniegt to reprodukcijas teritorijas, un tādējādi bija paredzēts kompensēt zivju bojāeju Morburgas elektrostacijas tuvumā, lai būtiski

[33] Skat. C-444/21, EU:C:2023:90, 87. punkts.

[34] Skat. spriedumu, 2017. gada 26. aprīlis (C-142/16, EU:C:2017:301, it īpaši 6.–9. un 14. punkts).

neietekmētu aizsardzības mērķus *Natura 2000* teritorijām, kas atrodas augšup no šīs elektrostacijas. Tiesa veica šo novērtējumu, nebalstoties uz kvantitatīviem aizsardzības mērķiem [35].

68. Turklāt judikatūrā ir arī citi piemēri, kas parāda, ka Tiesa varēja izvērtēt, vai Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā paredzētie pienākumi ir izpildīti, ja nav kvantitatīvu aizsardzības mērķu [36].

69. Tāpēc es uzskatu, ka Komisijas argumentācija, kas balstīta uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu, neapstiprina apgalvojumu, ka aizsardzības mērķiem vienmēr ir jābūt kvantitatīviem.

d) Komisijas argumenti, kas balstīti uz citu dalībvalstu piemēriem

70. Visbeidzot, Komisija apgalvo, ka tās uzstājība attiecībā uz kvantitatīvo noteikšanu neesot nepamatota, jo ir dalībvalstis, kas ir izvirzījušas kvantitatīvus aizsardzības mērķus, minot Beļģijas, Bulgārijas, Lietuvas un Rumānijas piemērus [37].

71. Vācija atbild uz šo argumentāciju, norādot, ka izvēlētie piemēri esot anekdotiski un nepierādot vispārēju pieeju aizsardzības mērķu noteikšanā. Tā arī uzsver, ka attiecīgās dalībvalstis ir starp tām, pret kurām Komisija ir uzsākusi pienākumu neizpildes procedūras saistībā ar iespējamiem Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punkta un 6. panta 1. punkta pārkāpumiem.

72. Manuprāt, no dalībvalstu prakses nevar izdarīt secinājumus par Dzīvotņu direktīvas prasībām. Tādēļ Komisijas argumentācija nav iedarbīga.

e) Vācijas argumenti, kāpēc nevar vispārēji piemērot kvantitatīvu pieeju

73. Atbilstoši Vācijas viedoklim, lai gan ir iespējams kvantitatīvi noteikt konkrētu dzīvotņu veidu un sugu aizsardzības mērķus, šāda noteikšana neesot piemērota kā vispārējs kritērijs. Minētā dalībvalsts tam norāda trīs iemeslus.

[35] Tomēr Tiesa konstatēja, ka Vācijas iestāžu veiktajā ietekmes novērtējumā nav galīgu konstatāciju attiecībā uz nārsta migrācijas ūdenstakas efektivitāti, bet tajā ir vienīgi precizēts, ka šāda efektivitāte tiks apstiprināta vienīgi pēc vairāku gadu uzraudzības. Tādējādi atļaujas izsniegšanas brīdī nārsta migrācijas ūdenstaka – kopā ar citiem pasākumiem – nevarēja garantēt jebkādu saprātīgo šaubu neesamību par to, ka šī elektrostacija neapdraudēs šīs teritorijas viengabalainību. No tā izrietēja, ka, atļaujot šis elektrostacijas būvniecību, Vācija nav izpildījusi pienākumus, kas tai ir saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu. Skat. spriedumu, 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija (C-142/16, EU:C:2017:301, it īpaši 36.–38. un 45. punkts).

[36] Skat. tostarp spriedumu, 2013. gada 11. aprīlis, *Sweetman* u.c. (C-258/11, EU:C:2013:220, 45. punkts), kurā Tiesa konstatēja, ka "aizsardzības mērķis atbilst arī šai teritorijai raksturīgo īpatnību labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanai, t.i., kaļķakmens slāņa esamībai". Skat., piemēram, arī spriedumus, 2007. gada 13. decembris, Komisija/Īrija (C-418/04, EU:C:2007:780, 259. punkts); 2011. gada 24. novembris, Komisija/Spānija (C-404/09, EU:C:2011:768, 101. punkts); 2014. gada 15. maijs, *Briels* u.c. (C-521/12, EU:C:2014:330, 22. punkts); un 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša) (C-441/17, EU:C:2018:255, 157. punkts).

[37] Rakstveida apsvērumos Tiesai Komisija atsaucas uz šādiem piemēriem: 1) Beļģijā Flandrijas reģions ir noteicis dzīvotnes veidam (1130) Estuāri labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanai papildu 2150 hektāru atsauces vērtību, kas izteikta kvantitatīvos aizsardzības mērķos, un vienā vietā – dzīvotnes veidam (9120) Atlantijas acidofilie dižskābaržu meži ar *Ilex* un dažkārt arī *Taxus* krūmu slānī (*Quercion robori-petraeae* vai *Ilici-Fagenion*) ir noteikts, ka papildus esošajiem 4 hektāriem šim dzīvotnes veidam ir nepieciešami vēl 13 hektāri; 2) Bulgārija attiecībā uz vienu teritoriju paredz, ka (prioritārajam) dzīvotnes veidam (1530) Panoniskās iesāļu augšņu stepes un sāļie purvi teritorijā jābūt pastāvīgi sastopamam vismaz 29,51 hektāra platībā; 3) Lietuva vienai teritorijai ir noteikusi kvantitatīvu aizsardzības mērķi atjaunot labvēlīgu aizsardzības statusu vismaz 17,1 hektāra platībā dzīvotnes veidam (6450) Ziemeļboreālās aluviālās pļavas un paredzējusi (prioritārajai) sugai lapkoku praulgrauzim (*Osmoderma eremita*) aizsardzības mērķi nodrošināt tai piemērotu dzīvotni vismaz 0,9 hektāru platībā; un 4) Rumānija ir noteikusi aizsardzības mērķi vienai teritorijai attiecībā uz dzīvotnes veidu (3220) Alpīnās upes un to krastu lakstaugu veģetācija vismaz 10 hektāru platībā, pamatojoties uz pašreizējo stāvokli 1 līdz 2 hektāru platībā, un ir paredzējusi attiecībā uz vaboļu sugu *Morimus Funereus* mērķa vērtību 10 000 līdz 50 000 īpatņu, pamatojoties uz pašreizējo stāvokli 5000 līdz 10 000 īpatņu, un aplēsusi, ka, lai sasniegtu šo populācijas lielumu, ir nepieciešama 68 800 hektāru liela dzīvotnes platība (salīdzinājumā ar pašreizējo tikai 13 765 hektāru platību).

74. Pirmkārt, tīri kvantitatīva pieeja, kas balstīta uz dzīvotņu veidu platību, nevarot atspoguļot šo teritoriju stāvokli. Vācija paskaidro, ka, piemēram, Komisijas minētā dzīvotnes veida (6510) Ieleju siena pļavu platības pieaugums par 10 % varētu liecināt par aizsardzības stāvokļa uzlabošanos, bet tajā pašā laikā esošo platību stāvoklis varētu pasliktināties. Tāpēc kvantitatīvais aizsardzības mērķis pats par sevi nenorādot, vai ir sasniegts labvēlīgs teritorijas statuss.

75. Otrkārt, kvantitatīva pieeja neesot piemērota kompleksiem dzīvotņu veidiem vai aizsargājamām teritorijām ar dinamisku raksturu (kur atsevišķi kompleksu dzīvotņu elementi vai dažādi dzīvotņu veidi aizsargājamā teritorijā pastāvīgi mainās dabā un mijiedarbojas savā starpā). Kvantitatīvi aizsardzības mērķi nevarot pienācīgi atspoguļot šo vēlamo attīstību un neesot saderīgi ar teritoriju aizsardzības stāvokli kopumā, ņemot vērā, ka šo attīstību un to ietekmi uz aizsardzības stāvokli nevarot aprēķināt, bet tā esot jāvērtē kvalitatīvi.

76. Treškārt, kvantitatīvi aizsardzības mērķi, kas attiecas uz atsevišķām ĪADT, varot neatbilst *Natura 2000* tīkla saskaņotībai un neņemt vērā ekoloģisko saikņu esamību šajā tīklā.

77. Šajā ziņā Vācija sniedz piemēru. *Oenanthe conioides*, Elbas estuāra, kas ir ļoti dinamiska kompleksa dzīvotne, endēmiskā augu suga, ir pionieraugs, kas kolonizē atklātas platības atkarībā no plūdmaiņām. Tas izraisot ievērojamas populācijas svārstības sugas dabiskajā evolūcijā, neapdraudot tās aizsardzības statusu, tādējādi fakts, ka nav sasniegtas teritoriju atsauces vērtības, nenozīmējot, ka obligāti būtu jāveic darbības sugas labā. Turklāt šīs sugas areālu aptverot vairākas ĪADT, kas ir savstarpēji saistītas un kuru populācijas mijiedarbojas. Sugas attīstība esot dinamiska ne tikai ĪADT ietvaros, bet arī starp dažādām ĪADT, kurās šī suga ir nozīmīga. Arī katras ĪADT kvantitatīvais devums sugas aizsardzībā kopumā esot pakļauts būtiskām svārstībām, bet aizsardzības statuss kopumā nemainoties. Tādējādi katras ĪADT ieguldījumu sugas saglabāšanā ilgtermiņā varot noteikt tikai kvalitatīvi.

78. Es uzskatu Vācijas argumentus par pārliecinošiem. Atšķirības starp dzīvotnēm un sugām, ko aizsargā Dzīvotņu direktīva, prasa elastīgu pieeju un katrā konkrētā gadījumā izvēlēties piemērotus aizsardzības mērķus, kas atbilst konkrētās teritorijas vajadzībām. Dažkārt aizsardzības mērķiem ir jābūt kvantitatīviem, bet citreiz tos var noteikt tikai kvalitatīvi. Līdz ar to es ierosinu Tiesai noraidīt Komisijas nostāju, ka katram dzīvotnes veidam un sugai ir jābūt kvantitatīviem aizsardzības mērķiem.

79. Secinot es uzskatu, ka Komisijas apgalvojums, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, paredzot aizsardzības mērķus, kas nav kvantitatīvi, ir nepamatots, jo Dzīvotņu direktīvā nav prasīts, ka aizsardzības mērķiem vienmēr jābūt kvantitatīviem.

2. Par apgalvojumu, ka aizsardzības mērķos ir jānošķir aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana

80. Komisija apgalvo, ka daudzu teritoriju aizsardzības mērķos neesot nošķirta tajās esošo aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana [38].

[38] Rakstveida apsvērumos Tiesai Komisija min trīs piemērus: 1) dzīvotnes veidam (6210) Pusdabiskas sausās pļavas un krūmāju zemes fācijas uz kalcifiliem substrātiem (*Festuco-Brometalia*) Bavārijas iestādes ir noteikušas aizsardzības mērķi – "sausu kaļķakmens zālāju, kas ir tuvi dabiskiem un lielā mērā brīvi no kokaugiem, saglabāšana un, ja nepieciešams, atjaunošana"; 2) Brandenburgā dzīvotnes veida (6240) Subpanonisko stepju zālāju aizsardzības mērķis vienai teritorijai ir noteikts: "strukturāli un sugām bagātu pussausu un stepju zālāju saglabāšana un atjaunošana"; un 3) Lejassaksijā vienā teritorijā dzīvotnes veida (91D0) Purvu mežu zemes aizsardzības mērķi ir "labvēlīga aizsardzības stāvokļa uzturēšana un atjaunošana".

81. Komisija uzskata, ka, lai nodrošinātu atbilstību Dzīvotņu direktīvai, attiecībā uz aizsardzības mērķiem esot jānošķir, vai tie ir vērsti uz to, lai saglabātu vai atjaunotu labvēlīgu aizsardzības statusu dzīvotnēm un sugām, uz kurām attiecas ĪADT.

82. Komisija atsaucas uz Tiesas judikatūru, no kuras izriet, ka aizsardzības mērķiem jābūt pietiekami konkrētiem, tādējādi secinot, ka konkrētības dēļ esot jānošķir saglabāšana un atjaunošana. Turklāt tā balstās uz Dzīvotņu direktīvas formulējumu. Šajā ziņā Komisija uzsver, ka šāda nošķiršana esot atkārtota visā Dzīvotņu direktīvā un izšķiroša, lai noteiktu nepieciešamos aizsardzības pasākumus, kas jāveic, pamatojoties uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktā minētajiem mērķiem, un lai novērtētu, vai plāns vai projekts varētu būtiski ietekmēt teritoriju saskaņā ar tās 6. panta 3. punktu. Visbeidzot, Komisija atsaucas uz piemēru no citas dalībvalsts [39].

83. Pamatojoties uz savu izpratni par to, ka aizsardzības mērķos esot skaidri jānošķir saglabāšana un atjaunošana, Komisija secina, ka aizsardzības mērķi, attiecībā uz kuriem šāda nošķiršana nav veikta, kā tas sistemātiski notiek Vācijā, neatbilst Dzīvotņu direktīvai.

84. Vācija apstrīd Komisijas izpratni. Lai gan šī dalībvalsts piekrīt, ka katrai ĪADT būtu jānosaka skaidri un nepārprotami aizsardzības mērķi, tā apgalvo, ka tas, vai šie mērķi tiek sasniegti, saglabājot vai atjaunojot aizsargājamās intereses, esot atkarīgs no ĪADT faktiskā stāvokļa. Saglabāšanas vai atjaunošanas pasākumi esot jāīsteno atkarībā no tā, kā katrā konkrētā gadījumā attīstās dzīvotnes veida vai sugas faktiskais stāvoklis.

85. Vācija uzskata, ka, nosakot aizsardzības mērķus, neesot iemesla nošķirt saglabāšanu un atjaunošanu, bet drīzāk būtu jādefinē kvalitatīva vai kvantitatīva robeža, lai aizsardzības mērķis būtu vērsts uz atjaunošanu, kamēr šāda robeža vēl nav sasniegta, un uz šīs robežas stāvokļa saglabāšanu, tiklīdz tas ir sasniegts.

86. Šī dalībvalsts turklāt piebilst: ja, pēc Komisijas domām, aizsardzības mērķi esot jānošķir atkarībā no tā, vai tie ir jāsasniedz, saglabājot vai atjaunojot aizsargājamās intereses, tad ar katru aizsardzības pakāpes maiņu ĪADT būtu jāgroza atbilstošais aizsardzības mērķis katram dzīvotnes veidam un sugai. Jo īpaši dinamiskās dzīvotnēs, piemēram, Elbas estuārā, kur sastopama Komisijas minētā augu suga *Oenanthe conioides*, aizsardzības mērķi varētu būt vairākkārt jāpielāgo mainīgajiem vides apstākļiem. Tā rezultātā varētu rasties situācija, kurā starpposmā netiktu noteikti aizsardzības mērķi, kas vērsti uz saglabāšanu, bet tikai aizsardzības mērķi, kas vērsti uz atjaunošanu, vai otrādi. Tādējādi Komisijas nostāja varētu radīt aizsardzības līmeņa nepilnības.

87. Vācija arī noraida Komisijas argumentāciju, kas balstīta uz Dzīvotņu direktīvas formulējumu. It īpaši tas, ka visā šīs direktīvas tekstā ir iezīmēta dihotomija starp saglabāšanas un atjaunošanas mērķiem, neesot pretrunā Vācijas praksei, jo obligātais mērķa stāvoklis vienmēr ir jāsaglabā vai jāatjauno. Tāpat nešķietot, ka uzturēšana un atjaunošana būtu jānošķir viena no otras. Dzīvotņu direktīvas astotā apsvēruma un 3. panta 1. punkta kopīgā interpretācija liecinot, ka pastāv viens mainīgs kritērijs: mērķis kopumā ir labvēlīgs aizsardzības statuss, un saglabāšanas vai atjaunošanas pasākumi ir balstīti uz dinamiski mainīgajiem apstākļiem katrā konkrētā gadījumā.

[39] Rakstveida apsvērumos Tiesai Komisija atsaucas uz piemēru no Beļģijas Valonijas reģiona, kurā dzīvotnes veidam (5110) Pastāvīgi kserotermofilie veidojumi ar *Buxus sempervirens* klinšu nogāzēs (*Berberidion* p.p.) kā aizsardzības mērķis ir noteikts, ka tas tikai "jāsaglabā", jo nevajadzētu palielināt ne tā platību, ne vides kvalitāti, savukārt dzīvotnes veidam (6210) Pusdabiskas sausās pļavas un krūmāju zemes fācijas uz kalcifiliem substrātiem (*Festuco-Brometalia*) ir paredzēta 150 hektāru platība un ekoloģiskās kvalitātes "atjaunošana".

88. Attiecībā uz Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktu Vācija piekrīt, ka aizsardzības pasākumi, kuru mērķis ir saglabāt aizsargājamo interešu stāvokli, atšķiroties no pasākumiem, kuru mērķis ir to atjaunot. Tomēr no tā nevarot izdarīt nekādus secinājumus par prasībām, kādām jāatbilst aizsardzības mērķiem. Attiecībā uz argumentiem, kas pamatoti ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu, jautājums par to, vai ierosinātajam plānam vai projektam varētu būt būtiska ietekme uz teritoriju, esot atkarīgs no konkrētajiem apstākļiem, kas teritorijā pastāv novērtējuma brīdī, nevis no pagātnē izdarītas formālas izvēles, teritorijas aizsardzības mērķiem piešķirot saglabāšanas vai atjaunošanas nolūku. Patiešām, šajā sakarā Vācija arī apgalvo, ka Tiesa neesot konstatējusi neko nepareizu, ja aizsardzības mērķis ir formulēts bez šādas nošķiršanas [40].

89. Vai Dzīvotņu direktīvā ir noteikts, ka dalībvalstīm, nosakot ĪADT aizsardzības mērķus, ir jānošķir nepieciešamība starp saglabāšanu un atjaunošanu?

90. Vispirms, līdzīgi tam, ko es minēju attiecībā uz jautājumu par to, vai aizsardzības mērķiem ir jābūt kvantitatīviem (skat. šo secinājumu 51. un 52. punktu), Tiesas judikatūrā, kurā ir noteikts, ka aizsardzības mērķiem ir jābūt pietiekami konkrētiem, nav aplūkots jautājums par to, vai tas nozīmē, ka šādos mērķos ir jānošķir saglabāšana un atjaunošana. Tādējādi Komisija nevar atsaukties uz šo judikatūru, lai pamatotu savu nostāju par šādas diferenciācijas nepieciešamību. Turklāt argumenti, kas pamatojas uz vienas dalībvalsts praksi, kā jau paskaidrots šo secinājumu 72. punktā, nav iedarbīgi.

91. Ņemot to vērā, es vēlos norādīt, ka Dzīvotņu direktīvas vispārējais mērķis, kā noteikts tās 2. panta 1. punktā, ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Tas ir izteikts arī tās preambulā:

"tā kā šīs direktīvas galvenais mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības *saglabāšanu*, ņemot vērā ekonomiskās, sociālās, kultūras un reģionālās prasības, šī direktīva palīdz sasniegt vispārīgo mērķi par noturīgu attīstību; tā kā, lai *saglabātu* šādu bioloģisko daudzveidību, *dažos gadījumos var būt vajadzīga* cilvēka *darbība* vai *tās veicināšana*" [41].

92. Tādējādi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai būs nepieciešamas dažādas darbības atkarībā no tā, vai noteiktu dzīvotņu vai sugu aizsardzības statuss ir labvēlīgs vai nav. Īsāk sakot, dzīvotnes vai sugas stāvoklis ir labvēlīgs, ja tās izdzīvošanai paredzamā nākotnē nav nepieciešama cilvēka darbība [42]. Izveidojot ĪADT, dalībvalstīm ir skaidri jānorāda to nolūks vispārīgākā bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas kontekstā, kā arī dzīvotņu un sugu stāvoklis (labvēlīgs vai nelabvēlīgs), kas bija iemesls, lai izvēlētos šo konkrēto teritoriju dalībai *Natura 2000*. Tāpēc es varu piekrist Vācijai, ka ĪADT aizsardzības mērķiem ir jāizvirza (kvalitatīvi vai kvantitatīvi) uzstādījumi, kas izsaka tās aptverto dzīvotņu un sugu labvēlīgo aizsardzības statusu.

93. Ja aizsardzības statuss ir labvēlīgs, šo mērķu sasniegšanai bieži vien nav nepieciešama cilvēka darbība (izņemot uzraudzību, lai pārliecinātos, ka pozitīvā tendence turpinās). Tomēr šķiet, ka daudzās ĪADT nav panākts to aptverto dzīvotņu un sugu labvēlīgs aizsardzības statuss [43]. Tajā

[40] Šajā ziņā Vācija atsaucas uz 2018. gada 25. jūlija spriedumu *Grace* un *Sweetman* (C-164/17, EU:C:2018:593, 36. punkts), kurā Tiesa uzskatīja, ka "ĪAT saglabāšanas mērķis ir lauku lijas saglabāšanai labvēlīgo apstākļu uzturēšana vai atjaunošana. Konkrētāk, nodrošinot aizsargājamajai sugai dzīvotni, kurā ietilpst barošanās zona, ĪAT ļauj sasniegt šo mērķi". Visbeidzot, tiesa nolēma, ka ierosinātais projekts, par kuru ir runa šajā lietā, neatbilst šīs direktīvas 6. panta 3. punkta prasībām (skat. šī sprieduma 42.–57. punktu).

[41] Mans izcēlums.

[42] Šajā ziņā Dzīvotņu direktīvas 1. panta e) punktā ir paskaidrots, kas tiek saprasts kā dzīvotnes labvēlīgs aizsardzības statuss, un tās 1. panta i) punktā ir definēts, kad var uzskatīt, ka pastāv sugas labvēlīgs aizsardzības statuss.

[43] Skat., piemēram, Komisijas dienestu darba dokumentu "Fitness Check of the EU Nature Legislation (Birds and Habitats Directives)", SWD(2016) 472 final, Brisele, 2016. gada 16. decembris, it sevišķi 5.5., 6.1.1. un 7. punkts; Komisijas ziņojumu, minēts šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmē, it sevišķi 2., 3. un 6. punkts.

pašā laikā labvēlīgs aizsardzības statuss var mainīties (dabiska vai cilvēka izraisīta) notikuma dēļ, kas rada tā pasliktināšanos (piemēram, ilgstošs liels sausums vai naftas noplūde upē). Mērķu sasniegšanai šādā gadījumā būs nepieciešami aktīvi cilvēka īstenoti pasākumi. Tādējādi aizsardzības pasākumi, kas vajadzīgi, lai sasniegtu vienu un to pašu mērķi, dažreiz varētu būt vērsti uz saglabāšanu un citreiz – uz atjaunošanu. Nosakot mērķus, kuru sasniegšana apliecina, ka aizsardzības statuss ir labvēlīgs, ļauj pieņemt pasākumus, kas vajadzīgi šo mērķu sasniegšanai.

94. Lai gan mērķi paliek nemainīgi (vai laika gaitā tie var būt nedaudz jāmaina), pasākumi ir pastāvīgi jāpielāgo, un tie ir vērsti vai nu uz uzturēšanu, vai uz atjaunošanu. Manuprāt, termins "aizsardzības mērķi" nozīmē ĪADT ietvaros sasniedzamos mērķus. Tāpēc aizsardzības mērķi nav jānosaka attiecībā uz uzturēšanu vai atjaunošanu.

95. Iestādēm, kas atbild par ĪADT pārvaldību, katrā brīdī ir jāapzinās, vai aizsardzības mērķu sasniegšanai ir nepieciešami saglabāšanas vai aktīvāki atjaunošanas pasākumi, attiecīgi pielāgojot aizsardzības pasākumus. Manuprāt, saglabāšanu un atjaunošanu ir svarīgi nošķirt aizsardzības pasākumu, nevis aizsardzības mērķu līmenī. Šāda izpratne ļauj nošķirt aizsardzības mērķu un aizsardzības pasākumu jēdzienus. Aizsardzības mērķi šādā skatījumā ir stabili uzstādījumi, kas noteikti attiecībā uz dzīvotnēm un sugām ĪADT, un aizsardzības pasākumi ir dinamiska kategorija, kas ir pastāvīgi jāpielāgo atbilstoši ĪADT faktiskajam aizsardzības stāvoklim. Pretējā gadījumā atšķirība starp aizsardzības mērķiem un aizsardzības pasākumiem kļūst tikai par vienu no pakāpēm, padarot nevajadzīgu abu jēdzienu izmantošanu.

96. Vācijas prakse, saskaņā ar kuru tiek noteikts dzīvotnes vai sugas mērķa stāvoklis un iestādēm ir uzlikts pienākums katrā atsevišķā gadījumā šo stāvokli sasniegt, veicot saglabāšanas vai atjaunošanas pasākumus, atbilst Dzīvotņu direktīvai un it īpaši tās 2. panta 2. punktā izvirzītajam mērķim nodrošināt dzīvotņu un sugu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanu vai atjaunošanu.

97. Secinot es uzskatu, ka Komisijas apgalvojums, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, nosakot aizsardzības mērķus, kuros nav nošķirta teritorijā esošo aizsargājamo interešu saglabāšana un atjaunošana, ir nepamatots, jo Dzīvotņu direktīvā nav prasīts, lai dalībvalstis veiktu šādu diferenciāciju aizsardzības mērķu līmenī.

3. Par apgalvojumu, ka aizsardzības mērķiem jābūt saistošiem attiecībā uz trešām personām

98. Komisija apgalvo, ka esot teritorijas, kurās aizsardzības mērķi, kas noteikti apsaimniekošanas plānu līmenī, neesot saistoši attiecībā uz trešām personām [44].

99. Komisija uzskata, ka Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktā esot prasīts, ka aizsardzības mērķi esot jānosaka tiesību aktos, kas ir saistoši ne tikai valsts kompetentajām iestādēm iekšēji, bet arī attiecībā uz trešām personām.

100. Vācija apstrīd šo nostāju. Tā uzskata, ka aizsardzības mērķi, ņemot vērā to kā "mērķu" būtību, neesot paredzēti, lai tos uzliktu trešām personām, bet gan lai tos īstenotu kompetentās iestādes.

[44] Rakstveida apsvērumos Tiesai Komisija ir minējusi trīs piemērus: 1) Bavārijas *Natura 2000* noteikumu 4. panta 2. punktā ir noteikts, ka apsaimniekošanas plāni nerada pienākumus zemes īpašniekiem un privāto ganību atļauju turētājiem, un Elbas estuāra integrētajā apsaimniekošanas plānā ir norādīts, ka tas neuzliek tiešus pienākumus privātpersonām; 2) Saksijas federālās zemes attiecīgajā tīmekļa vietnē norādīts, ka apsaimniekošanas plānu noteikumi nav saistoši privātpersonām un ka apsaimniekošanas plāni ir saistoši tikai dabas aizsardzības iestādēm, bet citām iestādēm ar tiem ir vienkārši jāiepazīstas vai jāņem vērā; un 3) Brandenburgas federālās zemes teritoriju apsaimniekošanas plānošanas rokasgrāmatā ir paredzēts, ka apsaimniekošanas plāni ir saistoši dabas aizsardzības iestādēm.

101. Tomēr šī dalībvalsts paskaidro, ka vispirms konkrēti teritorijas aizsardzības mērķi esot izklāstīti normatīvajos aktos, ar kuriem tiek piešķirts ĪADT statuss, un tātad tie neapšaubāmi esot saistoši trešām personām. Pēc tam, kā otrais solis, aizsardzības pasākumi un, ja nepieciešams, konkrētāki aizsardzības mērķi esot sīkāk noteikti apsaimniekošanas un attīstības plānos, kas esot arī netieši saistoši attiecībā uz trešām personām.

102. Komisija neatspēko Vācijas argumentus, ka teritoriju aizsardzības mērķi esot noteikti tiesību aktos, kas ir vispārīgi saistoši attiecībā uz trešām personām. Tomēr Komisija uzskata, ka apsaimniekošanas plānos noteiktie detalizētākie aizsardzības mērķi neesot juridiski saistoši, kaut gan tiem tādiem būtu jābūt.

103. Saskaņā ar Vācijas sniegto informāciju saglabāšanas vai atjaunošanas pasākumi, kas izstrādāti saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 6. panta 1. punktu un ir nepieciešami, lai sasniegtu aizsardzības mērķus, varētu būt jāveic trešām personām. Šādā gadījumā apsaimniekošanas un attīstības plāni paši par sevi nesaturot nepieciešamos pasākumus, bet esot vajadzīgi citi instrumenti, piemēram, līgumu slēgšana vai papildu reglamentējošo pasākumu pieņemšana. Tikai šie līgumi vai turpmākie noteikumi tad radīs pienākumu līgumslēdzējām pusēm veikt šos pasākumus.

104. Tomēr, kā apgalvo Vācija, apsaimniekošanas un attīstības plānos sīkāk precizētie aizsardzības mērķi esot netieši saistoši attiecībā uz trešām personām, jo, pirmkārt, šīs personas nevarot īstenot nekādus plānus vai projektus vai citas darbības, kas varētu apdraudēt aizsardzības mērķus [45], un, otrkārt, ĪADT teritoriju zemes īpašniekiem esot jāpacieš saglabāšanas un atjaunošanas pasākumi [46].

105. Pēc manām domām, aizsardzības mērķi jau to kā "mērķu" rakstura dēļ ir paredzēti turpmākai īstenošanai, kas jānodrošina kompetentajām iestādēm. Tiesas judikatūru, kurā norādīts, ka teritoriju statusa noteikšanai jābūt saistošai [47], nevar saprast kā prasību, ka šādam statusa piešķiršanas aktam ir jāuzliek trešām personām kādi konkrēti aktīvi pienākumi. Tomēr, kā paskaidroja Vācija, aizsardzības mērķi rada ierobežojumus trešo personu brīvībai veikt privātas darbības, kas ir pretrunā šiem mērķiem, un prasību, lai trešās personas paciestu aktīvus pasākumus, kas veicami, lai sasniegtu šos mērķus. Kad aizsardzības mērķi tiek īstenoti ar pasākumiem, tie var radīt konkrētus pienākumus trešām personām (piemēram, aizliegumu iekļūt noteiktās meža daļās), ja tas ir nepieciešams, lai sasniegtu mērķi, kas atspoguļo labvēlīgu aizsardzības statusu.

106. Secinot es uzskatu, ka Komisija nav pierādījusi, ka Vācija ir pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, nenosakot aizsardzības mērķus tiesību aktos, kas ir saistoši trešām personām.

107. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem iemesliem, nevar apmierināt otro Komisijas izvirzīto iebildumu par to, ka Vācija ir vispārēji un pastāvīgi pārkāpusi Dzīvotņu direktīvas 4. panta 4. punktu, nosakot aizsardzības mērķus, kas neatbilst šīs normas juridiskajām prasībām [48].

[45] To garantē 2009. gada 29. jūlija *Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege* (*Bundesnaturschutzgesetz*) (Likums par dabas aizsardzību un ainavu saglabāšanu (Federālais dabas aizsardzības likums); *BGBl.* 2009 I, 2542. lpp.) šajā tiesvedībā piemērojamās redakcijas (turpmāk tekstā – "*BNatSchG*") 34. pants, ar kuru Dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkts ir transponēts valsts tiesībās.

[46] To garantē *BNatSchG* 65. pants.

[47] Šajā ziņā skat. spriedumus, 2003. gada 27. februāris, Komisija/Beļģija (C-415/01, EU:C:2003:118, 22. punkts), un 2010. gada 14. oktobris, Komisija/Austrija (C-535/07, EU:C:2010:602, 64.–65. punkts).

[48] Nav jāanalizē, vai pārkāpums ir vispārējs un pastāvīgs, jo šajā lietā nav konstatēti atsevišķi pārkāpuma gadījumi. Par vispārēja un pastāvīga pārkāpuma jēdzienu skat. manus secinājumus lietā Komisija/Īrija (Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība) (C-444/21, EU:C:2023:90, 103.–107. punkts).

V. Secinājumi

108. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un neskarot citu šajā lietā izvirzīto iebildumu pārbaudi, ierosinu Tiesai

– atzīt, ka, nenosakot aizsardzības mērķus 88 no 4606 minētajām teritorijām, Vācija nav izpildījusi pienākumus, kas tai ir uzlikti ar Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 4. panta 4. punktu;

– noraidīt otrā Komisijas izvirzītā iebilduma pārējo daļu.